

УДК 343.988

**ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ВІКТИМОЛОГІЧНИХ ДАНИХ
У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ДІЙ**

О. І. Резнікова, кандидат юридичних наук, науковий співробітник сектору проблем криміналістичного дослідження організованої злочинності та корупції Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

Важливим напрямом використання віктимологічних даних у криміналістиці є підготовка та проведення судових дій. Будучи основним інструментом реалізації судового слідства, проведення судових дій спрямоване на забезпечення швидкого, повного та неупередженого судового розгляду кримінального провадження з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України) [1]. Судові дії є засобами дослідження фактичних обставин кримінального правопорушення, що допомагають учасникам судового провадження та суду відновити дійсну картину розслідуваного злочину, перевірити зібрані під час досудового розслідування та судового розгляду докази, ретельно дослідити й оцінити їх відповідно до критеріїв належності, допустимості та достатності для ухвалення законного, вмотивованого й обґрунтованого вироку у справі.

Судовий розгляд кримінальних проваджень неможливий без використання криміналістичних знань [2, с. 172], які сприяють реалізації функцій обвинувачення, захисту та вирішення справи.

Процесуальна діяльність професійних суб'єктів судового розгляду потребує різних криміналістичних рекомендацій [3, с. 7]. Питання судової тактики, її теоретичні основи та окремі науково-практичні проблеми (організація і планування судової діяльності, взаємодія учасників судового розгляду, тактика проведення окремих судових дій [4, с. 22–23], тактика державного обвинувачення, захисту, суду [3, с. 8] та ін.) завжди привертала увагу вчених [5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12]. Хоча положення криміналістичної тактики судового розгляду стрімко розвиваються та оновлюються, багато її питань і досі залишаються невирішеними. Це справедливо й щодо проблеми використання даних про жертву злочину (потерпілого) під час підготовки та проведення судових дій. Актуальність цього напряму наукових пошуків посилюється прийняттям у 2012 р. нині вже чинного КПК України, формуванням нової правозастосовної практики, що вимагає проведення ревізії існуючих і розроблення нових науково-практичних криміналістичних рекомендацій у сфері тактики судового розгляду, переосмислення системи судових дій, порядку їх підготовки та проведення. Використання віктимологічних даних у кримінальному провадженні не має обмежуватись стадією досудового розслідування злочинів. Дані про жертву злочину (потерпілого) становлять значний інтерес й у розрізі побудови тактичної платформи судового розгляду злочинів.

Зауважимо, що чинний КПК України термін «судові дії» взагалі не використовує, натомість вживається категорія «процесуальні дії», сутність якої не розкривається. Аналіз кримінального процесуального законодавства дозволяє зробити висновок, що хоча законодавець й не застосовує термін «судові дії», такі дії як самостійний кримінально-правовий інститут продовжують існувати та бути широко представленими у КПК України. У загальному вигляді *судові дії* визначають як специфічні процесуальні дії пізнавального характеру, що здійснюються під час судового розгляду кримінального провадження, метою яких є дослідження, перевірка, оцінка та використання доказів, зібраних у ході досудового розслідування кримінального провадження та наданих учасниками судового провадження під час судового розгляду, що сприяють встановленню фактичних обставин кримінального правопорушення та вирішенню

справи по суті. За допомогою таких дій під час судового слідства учасниками розгляду відтворюється картина злочину, перевіряються надані суду докази [13, с. 51].

КПК України закріпив *систему процесуальних дій, що можуть здійснюватися під час судового розгляду кримінального провадження*, метою яких є дослідження, перевірка й оцінка судових доказів. У параграфі 3 глави 28 КПК України, який присвячений процедурі судового розгляду кримінальних проваджень, як засоби дослідження доказів передбачено проведення таких процесуальних дій: **допит**: обвинуваченого (ст. 351 КПК України), свідка (ст. 352 КПК України), потерпілого (ст. 353 КПК України), у тому числі й малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого (ст. 354 КПК України), експерта (ст. 356 КПК України); **пред'явлення для ввізнання** (ст. 355 КПК України); **дослідження**: речових доказів (ст. 357 КПК України), документів (ст. 358 КПК України), звуко- і відеозаписів (ст. 359 КПК України); **залучення спеціаліста для надання консультації та роз'яснення** (ст. 360 КПК України); **огляд на місці** (ст. 361 КПК України); **доручення проведення експертизи за ухвалою суду** (ст. 332 КПК України). Зауважимо, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України значно модернізувало систему процесуальних дій, які здійснюються під час судового розгляду, метою яких є встановлення обставин кримінального провадження та перевірка їх доказами. З одного боку, окремі дії були виключені із системи процесуальних дій, проведення яких спрямоване на встановлення обставин кримінального провадження та перевірку їх доказами (оголошення показань підсудного, свідка, потерпілого), з другого – введено нові процесуальні дії (залучення спеціаліста для надання консультацій та роз'яснень). Деякі судові дії змінили свої традиційні назви (огляд на місці, дослідження речових доказів, документів, звуко- та відеозаписів, одночасний допит двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження), а окремі з них зазнали певних перетворень у порядку їх проведення (допит обвинуваченого, свідка, потерпілого, експерта).

Підготовка та проведення судових дій відбувається на основі інформаційної бази, зібраної на момент проведення судового розгляду. Специфічну частину такої бази утворюють віктимологічні

дані, що встановлюються у процесі досудового розслідування та судового розгляду злочинів. Так, у криміналістиці **віктимологічні дані** – це система криміналістично значущої інформації про жертву злочину (потерпілого) як особистість і фізичний об'єкт, що включає дані про біологічні, психологічні, соціальні властивості й ознаки особи, її поведінку (до, під час і після злочину), що встановлюються та використовуються у процесі досудового розслідування, судового розгляду та запобігання злочинам. Такі дані у судовому розгляді можуть надаватися у вигляді *доказів, зібраних під час досудового розслідування та судового розгляду* злочинів або використовуватись як *орієнтуюча інформація*, за допомогою якої перевіряються зібрані докази. Через специфіку судового розгляду, його особливі умови та порядок, широке коло учасників і значну кількість завдань, що вирішуються на цій стадії кримінального провадження, використання віктимологічних даних у процесі підготовки та проведення судових дій має певну специфіку, підкоряючись закономірностям судового провадження.

Судовий розгляд кримінального провадження – це особливий вид пізнавальної діяльності [4, с. 60–61], що має ретроспективний характер, проводиться у формі доказування і здійснюється в умовах змагального процесу «обвинувачення» – «захист», процесуальні засоби здійснення якого передбачені кримінальним процесуальним законом [14, с. 71]. Передбачені КПК України засади кримінального провадження [1] діють у судовому розгляді без винятку й обмежень як гарантії здійснення правосуддя [15, с. 17]. Система таких засад у поєднанні з вимогами дотримання: 1) розпорядку судового засідання (ст. 329 КПК України) і процедури судового розгляду (статті 342–368 КПК України); 2) безперервності судового розгляду (ст. 322 КПК України); 3) незмінності складу суду (статті 319–320 КПК України); 4) обов'язковості участі сторін (ч. 2 ст. 318 КПК України); 5) визначення меж судового розгляду (ст. 337 КПК України) кримінального провадження детермінує специфіку судового розгляду та його закономірності. Ці вимоги безпосередньо впливають і на використання віктимологічних даних у процесі підготовки та проведення судових дій, визначаючи порядок їх з'ясування й умови використання. Отже, зупинимося на їх дослідженні детальніше.

На особливості пізнавальної діяльності, що здійснюється під час судового розгляду кримінальних проваджень, а отже, й на використання віктимологічних даних під час підготовки та проведення судових дій істотно впливає *змагальна форма* такої діяльності. Дія принципу змагальності у судовому провадженні передбачає самостійне обстоювання сторонами обвинувачення та захисту їх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими КПК України. Вони мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг і реалізацію процесуальних прав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав і виконання обов'язків [1].

Принцип змагальності у кримінальному процесі вимагає дослідження обставин кримінального провадження в ході судового розгляду зусиллями сторони обвинувачення та сторони захисту. Від професіоналізму і досвіду прокурора та захисника залежить результат справи, вони повинні долати протидію один одного і переконувати суд у правомірності й обґрунтованості їх правових позицій [13, с. 63]. Суд, будучи незалежним спостерігачем і арбітром, здійснює керівництво ходом судового засідання, спрямовує його на додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками провадження процесуальних прав і виконання обов'язків, з'ясування всіх обставин справи, усуваючи із судового розгляду все, що не має значення для кримінального провадження (ст. 321 КПК України) [16, с. 533], надаючи оцінку доказам сторін відповідно до закону [17, с. 86]. Принцип змагальності не виключає доказової активності суду [18, с. 94]. Тому віктимологічні дані у процесі підготовки і проведення судових дій можуть використовуватись різними учасниками судового розгляду: суб'єктами, які виконують функцію правосуддя; стороною обвинувачення; стороною захисту; суб'єктами, які виконують допоміжні функції (свідки, спеціалісти). Учасники судового провадження можуть повідомляти віктимологічні дані та посилатись на них у процесі з'ясування обставин кримінального провадження

та перевірки їх доказами. Використання віктимологічних даних стороною захисту й обвинувачення, а також судом під час підготовки і проведення судових дій ускладнюється змагальністю процесу, полярністю правових позицій, складністю рефлексивного мислення.

Разом із цим можливість використання віктимологічних даних у процесі судового розгляду злочинів суб'єктами, які беруть участь у судових діях, здійснюючи певну процесуальну діяльність, залежить від факту реального володіння цими суб'єктами такими даними. Так, пізнавальна діяльність у процесі судового слідства, на відміну від пізнавальної діяльності під час досудового розслідування кримінального провадження, не супроводжується значним дефіцитом інформації стосовно злочинної події. Така діяльність суду спирається на вже зібрані матеріали (докази) під час досудового розслідування [2, с. 174]. Проте чинний КПК України значно модернізував порядок надання матеріалів кримінального провадження до суду. Обвинувальний акт [1] тепер направляється до суду разом із додатками, передбаченими ч. 4 ст. 291 КПК України (реєстр матеріалів досудового розслідування; цивільний позов; розписка підозрюваного про отримання копій обвинувального акта та цивільного позову, реєстру матеріалів досудового розслідування; розписка або інший документ, що підтверджує отримання цивільним відповідачем копії цивільного позову). Надання суду інших документів до початку судового розгляду заборонено [1], що зумовлено дією принципу змагальності. Суд, за загальним правилом, не має проявляти ініціативи у дослідженні доказів, а має сприймати докази, клопотання про дослідження яких заявляють у судовому засіданні сторони кримінального провадження. Надання доказів для дослідження у судовому засіданні за КПК України має особливу процедуру (пересвідчення у факті відкриття доказів іншій стороні, вирішення питання про їх допустимість). Суд не має права витребувати матеріали кримінального провадження у сторони обвинувачення, яка надає такі матеріали виключно під час судового розгляду [19, с. 226]. Такі норми КПК України зумовили деякі проблеми реалізації процедури судового розгляду, зо-

крема, на етапі його підготовки¹. Дійсно, складним вбачається завдання з організації і планування судового розгляду та судових дій, обрання тактичної лінії судом за умови штучно створеного дефіциту інформації. Процесуальна діяльність у судовому розгляді зумовлюється фактичними обставинами, викладеними в обвинувальному акті, та спрямовується на їх підтвердження або спростування. Тому варто підтримати рекомендації учених, спрямовані на гармонізацію норм, що регулюють порядок підготовки кримінального провадження до судового розгляду, виключивши з ч. 4 ст. 291 КПК України останнє речення. Це дозволить сторонам надавати суду докази на підтвердження обвинувачення і заперечень проти нього на підготовчих стадіях судового провадження та забезпечить головуючого необхідною для ефективної організації судового розгляду інформацією [20]. Повний доступ до матеріалів кримінального провадження для суду варто законодавчо закріпити, у противному разі його керівна роль під час судового розгляду зводиться нанівець.

До того ж, для підготовки і проведення судових дій не лише сторона захисту й обвинувачення має бути ознайомлена з віктимологічними даними, зібраними під час досудового розслідування, а й суд. Убачається, що *анкетні дані, дані про поведінку особи потерпілого під час злочинного посягання та шкоду, що заподіяна такій особі у результаті вчинення відносно неї злочину*, які містяться в обвинувальному акті, з точки зору ефективної підготовки та проведення судових дій для суду є недостатніми. Суд має у повній мірі бути поінформованим із приводу біологічних, соціальних і психологічних даних про потерпілого, його поведінки до та після злочинного посягання. Вбачається, що функцію інформаційного забезпечення та систематизації віктимологічних даних у судовому про-

¹ Керування судовим процесом може бути ефективним лише за умови належної його підготовки шляхом прийняття організаційно-тактичних рішень, планування судового розгляду, інформаційною базою якого є матеріали досудового розслідування. Чим раніше ці матеріали опиняться в розпорядженні суду, тим продуктивнішою буде підготовча діяльність судді, адже забезпечення достовірного встановлення обставин правопорушення значною мірою сприяє плануванню й організації судового провадження (див.: [20]).

вадженні ефективно здатна виконувати запропонована нами типова форма *анкети на потерпілого у кримінальному провадженні*, яка може міститись у матеріалах провадження, що, за умови внесення змін до КПК України, мають передаватися до суду на етапі закінчення досудового розслідування та направлення обвинувального акта до суду. Як додаткові матеріали або докази для суду можуть бути корисними й фотографії та відеозаписи з особистого архіву потерпілого, його щоденники, нотатки тощо. Так, коли жертва загинула в результаті злочину, суд у повній мірі не може правильно сприймати картину конфлікту «жертва – злочинець» без додаткових матеріалів. Обвинувачений – це жива людина, яка знаходиться у суді та може захищати власні інтереси, здійснюючи психологічний вплив на учасників судового розгляду. Побудова портрету (профілю) жертви злочину, його підтвердження демонстративними матеріалами дозволить суду бути більш об'єктивним у процесі вирішення справи [21].

Залучення певних віктимологічних даних у процес підготовки та проведення судових дій, у першу чергу, пов'язано з *особливістю розслідуваного злочину, його видом і категорією, судовою ситуацією та судовими версіями*, що висувуються у процесі судового розгляду кримінального провадження, *природою й видом самої судової дії*. Проблема використання віктимологічних даних у тактиці підготовки і проведення судових дій ускладнюється специфікою пізнавального процесу судового слідства, його змагальною формою та гласним порядком проведення, протистоянням правових позицій сторони захисту й сторони обвинувачення. Використання цих даних у судовому провадженні підкорено *закономірностям судового розгляду*. Так, узагальнення судових проваджень (справ), що розслідувались за фактом вчинення вбивства, нанесення тяжкого тілесного ушкодження, зґвалтування, протоколів і журналів судового засідання, які містились у цих провадженнях, дало можливість установити, що у процесі судового розгляду та проведенні судових дій віктимологічні дані використовують нечасто. Лише 31% оброблених протоколів і журналів судового засідання вказували на використання віктимологічних даних під час проведення таких дій, яке однак мало істотні недоліки.

Сьогодні у процесі судового розгляду кримінальних проваджень найчастіше проводяться такі судові дії: *судовий допит, судовий огляд, пред'явлення для впізнання. Залучення спеціаліста для надання роз'яснення, доручення проведення експертизи за ухвалою суду* як судові дії проводяться значно менше. Віктимологічні дані можуть використовуватись під час підготовки і проведення судових дій різними учасниками судового розгляду, звісно, здебільшого професійними його учасниками (прокурором, захисником, судом). У процесі судового розгляду кримінального провадження, підготовки та проведення судових дій важливого значення можуть набувати різні віктимологічні дані: *біологічні, психологічні або соціальні дані про потерпілого, дані про особливості його поведінки* до, під час і після вчинення відносно такої особи злочинного посягання. Використання тих чи інших груп віктимологічних даних і окремих їх елементів зумовлено видом судової дії та об'єктом тактичного впливу. Узагальнення кримінальних проваджень (справ), що розслідувались за фактом вчинення вбивства, нанесення тяжкого тілесного ушкодження, зґвалтування, протоколів і журналів судового засідання, які містились у цих провадженнях, дало можливість установити, що традиційно у судовому розгляді під час проведення судових дій з'ясовуються та використовуються такі віктимологічні дані: *загальні демографічні та соціальні дані, дані про діяльність і матеріальне становище, соціальні зв'язки, особливості поведінки та віктимності, злочинний досвід*. Психологічні дані у процесі проведення судових дій здебільшого або не використовують, або не знаходять відбиття у протоколах і журналах судового засідання.

Віктимологічні дані можуть використовуватись у процесі підготовки і проведення різних судових дій (окремих видах судового допиту, судового огляду, пред'явлення для впізнання, залучення спеціаліста для надання консультацій, доручення проведення експертизи за ухвалою суду). Такі дії залежно від використання віктимологічних даних у їх підготовці та проведенні можуть диференціюватися. Так, залежно від обов'язковості використання віктимологічних даних у тактиці судових дій останні поділяються на: 1) дії, віктимологічні дані в яких використовуються обов'язково; 2) дії,

у підготовці та проведенні яких віктимологічні дані не використовуються; 3) дії, тактика підготовки та проведення яких може вимагати залучення віктимологічних даних як певної факультативної бази для проведення цих дій. Такий розподіл судових дій має умовний характер, тому навести вичерпний перелік змістовного наповнення тієї чи іншої групи неможливо, оскільки тактика судових дій має значну ситуаційну зумовленість і може бути пов'язана з участю потерпілого у провадженні таких дій. Залежно від участі потерпілого у судових діях виокремлюють: 1) дії, що проводяться за участі потерпілого; 2) дії, що проводяться без участі потерпілого. Перша група судових дій поділяється на дії, участь у яких потерпілого обов'язкова, та такі, що не вимагають обов'язкової участі цієї особи, а є результатом використання законного процесуального права.

Віктимологічні дані можуть використовуватись незалежно від того, чи бере у їх проведенні участь потерпілий чи ні. Різниця полягає лише у тому, що у випадку участі потерпілого у певній судовій дії віктимологічні дані мають використовуватися з більшою інтенсивністю та системно, особливо, якщо така особа є об'єктом безпосереднього тактичного впливу¹.

Таким чином, судовий розгляд кримінальних проваджень має пізнавальний характер і відрізняється багатосуб'єктністю та публічністю, здійснюється в умовах відкритого протистояння сторін судового провадження, що висловлюють і відстоюють діаметрально протилежні правові позиції, мають різні цілі здійснення судово-процесуальної діяльності. Ці фактори ускладнюють процес підготовки та проведення судових дій, використання віктимологічних даних під час такої діяльності. Використання віктимологічних даних у процесі підготовки та проведення судових дій може здійснюватися різними учасниками судового провадження та судом, що безпо-

¹ Анкетуванням жертв злочинів (потерпілих) було встановлено, що опитані нами респонденти найчастіше брали участь у проведенні таких судових дій: 1) допиті – 74%; 2) пред'явленні для впізнання – 6%; 3) огляді речових доказів і документів – 10%; 4) огляді на місці – 2%; 5) одночасному допиті двох і більше вже допитаних осіб – 8%. При цьому було встановлено, що 66% опитаних респондентів вважають, що судові дії під час судового розгляду кримінального провадження були проведені ефективно.

середньо вимагає від цих суб'єктів володіння такими даними та навичками їх використання. Залучення таких даних у процес підготовки та проведення судових дій пов'язане з особливістю злочину, його видом і категорією, судовою ситуацією та судовими версіями, які висуваються у процесі судового розгляду кримінального провадження, природою й видом судової дії, закономірностями судового розгляду.

Перелік літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. №4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Заголовок з екрана.
2. Шепітько В. Ю. Судебная тактика в структуре криминалистики / В. Ю. Шепітько // Вибрані твори / Валерій Шепітько. – К. : Апостіль, 2010. – С. 172–178.
3. Когутич І. І. Теоретичні основи використання криміналістичних знань під час розгляду кримінальних справ у суді : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / І. І. Когутич ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : [Б. в.], 2010. – 37 с.
4. Вільгушинський М. Й. Тактика судового слідства в системі криміналістики : монографія / М. Й. Вільгушинський ; за ред.: В. Ю. Шепітько ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 168 с.
5. Александров А. С. Перекрестный допрос : учеб.-практ. пособие / А. С. Александров, С. П. Гришин. – М. : Проспект : ТК Велби, 2005. – 296 с.
6. Вільгушинський М. Й. Тактика судового слідства в системі криміналістики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / М. Й. Вільгушинський ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : [Б. в.], 2009. – 19 с.
7. Гавло В. К. Тактика и методика судебного следствия – научное поле деятельности криминалистики / В. К. Гавло, Д. В. Ким // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики / ХНДІ судових експертиз ім. М. С. Бокаріуса, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Вип. 6. – Х. : Право, 2006. – С. 22–30.
8. Корчагин А. Ю. Основы криминалистического обеспечения судебного разбирательства уголовных дел : монография / А. Ю. Корчагин. – М. : Мир, 2009. – 304 с.

9. Мирошніченко Ю. М. Правові і тактико-організаційні основи судового розгляду кримінальних справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ю. М. Мирошніченко ; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – К. : [Б. в.], 2011. – 18 с.

10. Никифоров В. Г. Процессуальный и криминалистический аспекты производства судебного следствия : монографія / В. Г. Никифоров. – М. : Юнити-Дана : Закон и право, 2010. – 144 с.

11. Питерцев С. К. Тактика допроса на предварительном следствии и в суде / С. К. Питерцев. – СПб. : Питер, 2001. – 160 с.

12. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика: системно-структурний аналіз : монографія / В. Ю. Шепітько ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Харків юрид., 2007. – 431 с.

13. Кисленко С. Л. Судебное следствие: состояние и перспективы / С. Л. Кисленко, В. И. Комиссаров. – М. : Юрлитинформ, 2003. – 176 с.

14. Шепітько В. Ю. Психологія судової діяльності : навч. посіб. / В. Ю. Шепітько. – Х. : Право, 2006. – 160 с.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар : у 2 т. Т. 1 / Нац. акад. прав. наук України ; за заг. ред.: В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.

16. Кримінальний процес : підручник / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» ; за ред. В. Я. Тація та ін. – Х. : Право, 2013. – 824 с.

17. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Ствоби. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2015. – Т. I. – 528 с.

18. Мирошніченко Ю. Тактика суду в кримінальному провадженні: генеза та перспективи / Ю. Мирошніченко // Слово нац. школи суддів України. – 2013. – № 1. – С. 84–89.

19. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Ствоби. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2015. – Т. II. – 329 с.

20. Мирошніченко Ю. Проблеми судового розгляду в кримінальному провадженні: організаційно-підготовчий аспект / Ю. Мирошніченко // Слово нац. школи суддів України. – 2013. – № 4 (5). – С. 139–144.

21. Резнікова О. І. Проблеми використання віктимологічних даних у процесі підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій / О. І. Резнікова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / ред. кол.: М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін. – Вип. 15. – Х. : Право, 2015. – С. 121–132.

Транслітерація переліку літератури

1. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny [The Criminal procedure code of Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. [in Ukrainian].
2. Shepit'ko V. Yu. Sudebnaya taktyka v strukture krymynalystyky [The judicial tactics in the structure of the criminalistics]. Vybrani tvory [Selected works]. Kharkov : Apostil' , 2010, pp. 172–178. [in Ukrainian].
3. Kohutych I. I. Teoretychni osnovy vykorystannya kryminalistychnykh znan' pid chas rozhlyadu kryminal'nykh sprav u sudi [Theoretical foundations of criminalistic knowledge use during criminal cases consideration]. Avtoref. dys. ... d-ra iuryd. nauk : 12.00.09 [Avtoref. dis. ... d-ra iuryd. sciences: 12.00.09]. Kiev, 2010, 37 p. [in Ukrainian].
4. Vil'hushyns'kyy M. Y. Taktyka sudovoho slidstva v systemi kryminalistyky [Tactics of judicial investigation in the system of criminalistics]. Kharkov : Pravo, 2010, 168 p. [in Ukrainian].
5. Aleksandrov A. S., Hryshyn, S. P. Perekrestnyy dopros: ucheb.-prakt. posob. [Cross-examination: a Training Manual]. Moscow : Prospekt : TK Velby, 2005, 296 p. [in Russian].
6. Vil'hushyns'kyy M. Y. Taktyka sudovoho slidstva v systemi kryminalistyky [Tactics of judicial investigation in the system of criminalistics]. Avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.09 [author. dis. ... candidate. legal. sciences: 12.00.09]. Kharkov, 2009, 19 p. [in Ukrainian].
7. Havlo V. K. Taktyka y metodyka sudebnoho sledstvyaya – nauchnoe pole deyatel'nosti krymynalystyky [Tactics and methods of the judicial investigation – the scientific field of the criminalistics activity] Teoriya ta praktyka sudovoyi ekspertyzy i kryminalistyky : Sb. nauk. pr. [Theory and practice of forensic examinations and criminalistics : Collected papers]. Kharkov : Pravo, Vyp. 6, 2006, pp. 22–30. [in Ukrainian].
8. Korchahyn A. Yu. Osnovy krymynalystycheskoho obespechenyaya sudebnoho razbyratel'stva uholovnykh del [Basics of the criminalistic ensure court proceedings of criminal cases]. Moscow : Myr, 2009, 304 p. [in Russian].
9. Myroshnychenko Yu. M. Pravovi i taktyko-orhanizatsiyni osnovy sudovoho rozhlyadu kryminal'nykh [Legal and tactical-organizational basis for the judicial consideration of criminal cases]. Avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.09 [author. dis. ... candidate. legal. sciences: 12.00.09]. Kiev, 2011, 18 p. [in Ukrainian].
10. Nykforov V. H. Protsessual'nyy y krymynalystycheskyy aspekty proyzvodstva sudebnoho sledstvyaya [The procedural and criminalistics aspects

of the production of the judicial investigation]. Moscow : Yunyty-Dana : Zakon y pravo, 2010, 144 p. [in Russian].

11. Pyttertsev S. K. Taktika doprosa na predvyytel'nom sledstvyy y v sude [Tactics of examination during the preliminary investigation in the court]. St. Petersburg : Pyter, 2001, 160 p. [in Russian].

12. Shepit'ko V. Yu. Kryminalistychna taktika: systemno-strukturnyy analiz [Criminalistical tactics: system-structural analysis]. Kharkov : Kharkiv yuryd., 2007, 431 p. [in Ukrainian].

13. Kyslenko S. L. Sudebnoe sledstviye : sostoyanye y perspektyvy [The judicial investigation: the state and prospects]. Moscow : Yurlytynform, 2003, 176 p. [in Russian].

14. Shepit'ko V. Yu. Psykholohiya sudovoyi diyal'nosti [Psychology of judicial activities]. Kharkov : Pravo, 2006, 160 p. [in Ukrainian].

15. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny [The Criminal procedure code of Ukraine]. Nauk.-prakt. komentar : v 3 t., T.1 [Scient.-pract. commentary : v 3 t., T.1]. Kharkov : Pravo, 2012, 768 p. [in Ukrainian].

16. Kryminal'nyy protses : pidruchnyk [Criminal Proceedings : a Textbook]. Kharkov : Pravo, 2013, 824 p. [in Ukrainian].

17. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminal'noho protsesual'noho kodeksu Ukrayiny : u 4 t. [The Scientific-practical commentary of the Criminal procedure code of Ukraine : v. 4 t.]. Kharkov : Vyd. ahentsiya Apostil', 2015, T. I, 528 p. [in Ukrainian].

18. Myroshnychenko Yu. Taktika sudu v kryminal'nomu provadzhenni: geneza ta perspektyvy [Tactics court in criminal proceedings: Genesis and perspective]. Slovo natsional'noyi shkoly suddiv Ukrayiny [The word National School of Judges Ukraine]. Kiev : Istina, 2013, no. 1, pp. 84–89. [in Ukrainian].

19. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminal'noho protsesual'noho kodeksu Ukrayiny : u 4 t. [The Scientific-practical commentary of the Criminal procedure code of Ukraine : v. 4 t.]. Kharkov : Vyd. ahentsiya Apostil', 2015, T. II, 329 p. [in Ukrainian].

20. Myroshnychenko Yu. Problemy sudovoho rozhlyadu v kryminal'nomu provadzhenni: orhanizatsiyno-pidhotovchyy aspekt [Problems of litigation in criminal proceedings: organizational and preparative aspects]. Slovo natsional'noyi shkoly suddiv Ukrayiny [The word National School of Judges Ukraine]. Kiev : Istina, 2013, no. 4 (5), pp. 139–144. [in Ukrainian].

21. Reznikova O. I. Problemy vykorystannya viktymolohichnykh danykh u protsesi pidhotovky ta provedennya slidechykh (rozshukovykh) diy [On the problem of using victimological data in the process of preparing and conducting investigation (search) actions]. Teoriya ta praktyka sudovoyi ekspertyzy

і kryminalistyky : zb. nauk. pr. [Theory and practice of forensic examinations and criminalistics : Collected papers]. Kharkov : Pravo, 2015, Vyp. 15, pp. 121–132. [in Ukrainian].

Резнікова О. І. Проблеми використання віктимологічних даних у процесі підготовки та проведення судових дій

Стаття присвячена розробленню теоретичних основ віктимологічного пізнання особи у криміналістиці, формуванню науково-практичних рекомендацій для органів досудового розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень із збирання та використання віктимологічних даних у процесі розслідування злочинів. Проаналізовано основні напрями використання віктимологічних даних у криміналістиці. Розроблено криміналістичні рекомендації з використання віктимологічних даних у процесі підготовки та проведення судових дій. На підставі узагальнення сучасної правозастосовної практики України зроблено висновок про те, що під час судового розгляду певних категорій злочинів особа жертви злочину (потерпілого) вивчається недостатньо ретельно та якісно. У статті запропоновані окремі науково-практичні рекомендації, покликані підвищити ефективність процесу збирання і використання віктимологічних даних у кримінальному провадженні. Запропоновано сучасну програму дослідження жертви злочину (потерпілого), що служить основою збирання і використання віктимологічних даних у кримінальному судочинстві, а також основою побудови профілю жертви (злочину). Установлено, що використання віктимологічних даних у процесі підготовки і проведення судових дій підпорядковане певним закономірностям, серед яких названі особливості розслідуваної категорії злочинів, судова ситуація, приroda і вид процесуальної дії, об'єкт тактичного впливу, мета і завдання судової дії.

Ключові слова: жертва злочину, віктимологічні дані, типова форма анкети на потерпілого, судові дії, судовий розгляд кримінального провадження.

Резнікова Е. И. Проблемы использования виктимологических данных в процессе подготовки и проведения судебных действий

Статья посвящена разработке теоретических основ виктимологического познания личности в криминалистике, формированию научно-практических рекомендаций для органов досудебного расследования и судебного рассмотрения уголовных производств по собиранию и использованию виктимологических данных в процессе расследования преступлений. Проанализированы основные направления использования виктимологических данных в криминалистике. Разработаны криминалистические рекомендации по использованию виктимологических данных в процессе подготовки и проведения судебных действий. На основании обобщения современной правоприменительной практики Украины сделан вывод о том, что во время судебного рассмотрения определенных категорий преступлений личность жертвы преступления (потерпевшего) изучается недостаточно тщательно и качественно. В статье предложены отдельные научно-практические рекомен-

дации, призванные повысить эффективность процесса сбора и использования виктимологических данных в уголовном производстве. Предложена современная программа исследования жертвы преступления (потерпевшего), что служит основанием сбора и использования виктимологических данных в уголовном судопроизводстве, а также основой построения профиля жертвы (преступления). Установлено, что использование виктимологических данных в процессе подготовки и проведения судебных действий подчинено определенным закономерностям, среди которых названы особенности расследуемой категории преступлений, судебная ситуация, природа и вид процессуального действия, объект тактического воздействия, цель и задачи судебного действия.

Ключевые слова: жертва преступления, виктимологические данные, типовая форма анкеты на потерпевшего, судебные действия, судебное рассмотрение уголовного производства.

Reznikova O. I. On the problems of using victimological data in the process of preparing and conducting judicial actions

Article is devoted to development of theoretical bases of the victimological cognition of a person in criminalistics and formation of the scientific and practical criminal-istical recommendations for the bodies of the judicial examination of the criminal proceedings connected with the collection and use of victimological data during the process of the crimes solving and investigation. The main directions of the victimological data use in criminalistics have been analyzed. The criminalistical recommendations with the use of the victimological data during the process of the preparation and conducting of the judicial actions have been worked out. Based on the generalized analysis of modern law enforcement practice in Ukraine, the article concludes that during the judicial investigation into certain types of crimes the person of the victim (the injured party) is not given a proper and thorough examination. The article suggests certain scientific and practical recommendations in order to increase the efficiency of the process of collecting and using victimological data in criminal legal proceedings. It offers the standard form a questionnaire of the victim, that serves as a basis for collecting and using victimological data in criminal legal proceedings and as a basis for building a profile of the victim of the crime. The article substantiates that the use of victimological data in preparing for and conducting judicial actions follows certain patterns that include the peculiarities of the category of crimes under investigation, the judicial situation, the nature and type of proceedings, the object of tactical impact, the aim and tasks of an judicial action.

Key words: victim of the crime, victimological data, standard form of questionnaire victim of the crime, judicial actions, judicial investigation of the criminal proceedings.